

O MUŽÍCH, JEJICHŽ ÚDY V ŽELEZO ZTUHLY

Ráno mě probudil zvuk blížících se kroků, přesněji v Gruzii vzhledem k počasí obvyklá kombinace klapání vojenských bot a čvachtání. Muž se sehnul nad mým přístřeškem a s výrazem ohledavače mrtvol opatrně nadzvedl automobilovou plachtu. Počítal s tím, že uvnitř může být cokoli. Štěstí že jsem nenarazil na amerického policistu, ten už by házel granát. „Žiješ?“ zavolal pod plachtu. „Žiju,“ odpověděl jsem a stále napůl v hibernaci se vysoukal ze své nory. Přede mnou stál muž ve špinavém bílém plášti. „Přinesl jsem ti snídaní,“ řekl a podal mi utěrku plnou zákusků. Bylo to od něj takhle před nemocnicí milé – počkat do rána a pak teprve zjišťovat, zda žiju. Zjevně do mě nechtěl investovat péči předčasně. Vyzrazil jsem do kopce, líně žvýkal kokosku a přemýšlel nad tím, jak náladu člověka ovlivňuje počasí. S teplem a sluncem úsměv a dobrá nálada přicházejí samy. Zima a mlha valící se z okolních lesů naopak nepřinášejí nic jiného než trdomyslnost. Každý odhodlaný člověk by ale se svou náladou měl bojovat. Být nešťastný je totiž ta nejsnazší věc na světě. Svede to každý slaboduchý hňup, protože k tomu není zapotřebí vůbec nic. Zato spokojenost, ta přichází jen za zásluhy. Člověk musí neúnavně hledat hezké maličkosti, pochopení, odpuštění, radost a energii. Není to snadné, na konci této vyčerpávající snahy ale nestojí nic menšího než naplňující radost ze života.

Navzdory všem nepříjemnostem, které s sebou dešť přináší, mu přiznávám jisté zásluhy. Za milé považuji například to, že jen díky dešti lidstvo dosud nevymřelo hladem a ještě můžeme občas vidět duhu. Líbí se mi také, jak spojuje lidi. Bičování

deštěm všichni prožíváme podobné nepohodlí, býváme k sobě tedy vstřícní. Když jsem proto po dvou hodinách mlhy a mrholení narazil na dvojici lesáků pokuřujících před svou útulnou, bylo navýsost pravděpodobné, že spolu strávíme nějaký čas. Neupravení muži mi podali mozolnaté ruce a pozvali mě dovnitř. „Piješ víno?“ zeptal se pan Beso a vycenil na mě zlaté zuby, které jako letokruhy ukazovaly na jeho pokročilý věk. Patrně se jednalo o otázku řečnickou – ještě než jsem odpověděl, už mi z pětilitrové zavařovačky od okurek přeléval víno do skleničky od hořčice. Celá bouda sbitá ze starých prken byla vůbec ódou na improvizaci. Okenní mříž se suploval rošt na grilování, jako skříň sloužila prosklená vitrína z obchodu, a co se týká stolu, ten si kutilští lesáci sbili z dřevěné desky a velké cívky od kabelů. Přirozená šetrnost místních obyvatel je tou nejpřirozenější formou ekologie a vždy mě ve východních zemích těšila. „Tohle je váš kolega?“ zeptal jsem se Besa při pohledu na vybledlou fotografii – jedinou ozdobu stěny s vypadanými suký. „To byl náš kolega. Zemřel před třemi roky, když na něj spadl strom,“ řekl mi Besa. Pak vytáhl z vitríny pálenku, abychom si na zesnulého kolegu připili.

„Víš, práce v lese je těžká a nebezpečná. Pracujeme ve špatném terénu, občas i za tmy, je tu taky hodně medvědů,“ vysvětloval mi Besa, „za Sovětského svazu jsme alespoň dostávali lepší peníze a bylo nás víc, takže jsme při práci nemuseli spěchat.“ Zajímavé je, jak často se muži v Gruzii dojmají. Upřímný sentiment provází každou konverzaci, ve které se mluví o vlasti, rodině nebo kamarádech. Besa nebyl výjimkou. Když mi vyprávěl o smrti svého kolegy, zalesklo se mu v očích a slzu musel zahnat dalším stakanem. Osobně jsem přesvědčený o tom, že alkohol v práci problémy s terémem zrovna neusnadňuje. „Už jsi jedl, Ladislave?“ zeptal se Besa a labužnicky si olízl rty, aby ani kapka pálenky nepřišla nazmar. „Ano, zrovna jsem snídal,“ přiznal jsem. „Tak si dáme oběd,“ oznámil Besa a položil na stůl dva jídlonosiče. Že mě místní zvou na jídlo, na to už jsem si zvykl. Ovšem tentokrát to bylo poprvé, co se mi někdo po náloži

kulajdy, masových pirohů a kolínek s pálivým sosíkem omluvil, že nemá dezert. „Jen to do knížky všechno napiš, ať lidi u vás vidí, jak se mají dobře,“ kladl mi Besa na srdce, když jsem vyrážel na cestu a on s kolegou za prací. „A příště se nás vrať navštívit i s kamarády. Kamarády potřebuješ, není dobré cestovat bez nich.“

Víno a pálenku považuji za druh vnitřní impregnace, proto se mi po jejich požití v dešti putovalo výrazně lépe. Vlastně jsem si krácel tak zvesela, až se o mě pokoušela spokojenost. Jak už jsem zmiňoval, taková spokojenost se člověku nepříhodí jen tak. Důležitou součástí cesty ke spokojenosti je podle mého soudu například umění radovat se z drobných absurdit. Jestli nás v něčem stroje ani studenti matematicko-fyzikální fakulty nikdy nepředstihnou, je to právě tohle. Jen člověk totiž dokáže pochopit skrytou poetiku a vtip absurdna. Jednou takovou scénou mě uvítalo město Chulo. Když jsem si jako obvykle chtěl vyfotit čerpací stanici³, přistihl mě u toho pumpař a nabídl mi kávu. Tu podle svých slov připravil v tradiční gruzínské džezvě, jejíž vynález si neprávem přivlastňují Arabové. Pak mi ukázal mocný nástroj zábavy – tablet připojený na bezpečnostní kameru. Pumpař byl přímo fascinovaný tím, že přenos černobílé kamery má několikavteřinové zpoždění. Prováděli jsme společně na kameru gesta a s pubescentním nadšením se smáli pohledu na svoje zpožděné obrazy. Myslím, že kdyby jednoho dne čerpací stanici skutečně vykradli zloději, pumpař jen bude s tabletem v ruce pobaveně sledovat jejich trhaný běh.

3 Jih Gruzie je plný malých čerpacích stanic, z nichž žádné dvě nepadají stejně. Někdy bývají součástí obchodu nebo dílny auto-mechaniků, jindy se v krajině objeví osamělé čerpadlo, které je projektem byznysmena důchodového věku. Protože čerpací stanice u cesty člověk na rozdíl od krajiny vidí i v husté mlze, oblíbil jsem si jejich fotografování. V budoucnu plánuji uspořádat hlasování o nejkrásnější čerpací stanici a její repliku zbudovat v Česku. Ať už vyhraje jakákoli, budu k tomu potřebovat jen rezavé plechy a opuštěné místo.

V centru města mě uvítala armáda zírajících mužů, kteří sledovali každý můj krok. Gruzínci jsou v tomto ohledu skutečnými profesionály. Aby jejich pohled byl co nejpronikavější, do zírání nezapojují žádné mimické svaly vyjma těch, které ovládají pohyb čočky. Sotva ale pocestný uctivě a nahlas pozdraví, získá tím slušnou šanci na audienci. „Otkuda ty?“ ozve se obvykle z úst člověka, kterého si skupina zvolila pro komunikaci s cizinci. Prosté konstatování geografické příslušnosti pak popustí stavidla přátelství. Přinejmenším jeden z deseti přítomných starců totiž v Československu sloužil vojnu – a ostatním se alespoň uleví, že nejsem Američan. Vesnice i tentokrát měla svého pamětníka vojny v Československu. Jmenoval se pan Nikita a v naší armádě vedl vlastní hybridní válku. Z jeho vyprávění

jsem usoudil, že za celou vojnu neměl v ruce samopal. Něco podobného znám od svého dědečka, který sloužil u pomocných technických praporů – jak sám říkal, „v ruce měl místo samopalu lopatu“. V případě pana Nikity se zdálo, že za celou válku nepustil z ruky své přirození. „Cikánky, ty byly nejlepší,“ vyprávěl mi se žhnoucíma očima a názorně před směřujícími se muži předváděl pohyby, které spíš než frekventanti katolických mší znají majitelé psů. „Prostě stačilo jít na zábavu v uniformě a pak se prcalo,“ vysvětlil mi, když skončil své sblížení s imaginárním děvčetem. Já vojnu nezažil. Na zábavy svého humanitního oboru jsem chodil v košili a pak se diskutovalo. Nečekal jsem, že se to stane už takhle brzy, ale na okamžik se mi po těch sovětských časech zastesklo.

Bylo k šesté a slunce pomalu klesalo k obzoru. To za normálních okolností znamená dobrou hodinu cesty provázené měkkým světlem a další hodinu putování v šeru pomalu přecházejícím ve tmu. Tentokrát se přede mnou ale objevila hospoda, což zásadně měnilo situaci. Náhle jsem nabyl dojmu, že za chvíli už neuvidím na krok, a raději se uchýlil dovnitř. Je lepší skončit cestu dřív než riskovat zlomeninu. V útulné dřevěné boudě osvětlené třemi žárovkami bez stínítka sedělo několik hostů, kteří mě upřímně ignorovali. Znamenalo to, že jsem narazil na opravdové štamgasty. Dokud totiž opravdový štamgast nechce neznámého hosta pokárat nebo jen tak urazit, nejeví o něj nižádný zájem. „Máte něco k jídlu?“ zeptal jsem se hostinského a obdivně se zadíval na jeho pivní pupek, důkaz prosperity podniku. „Párky,“ odvětil vrchní a ukázal na mrazák. „Můžu ti je ohřát,“ dodal po chvíli váhání blahosklonně. Pojedl jsem párky s hořčicí ostřejší než cokoli, co jsem ochutnal v čínském Sečuánu, a užíval si osvěžující atmosféry přehlíživosti. Ve světě žen má ignorace širokou škálu významů od volání po pozornosti až po trucování. Ovšem ve světě mužů neexistuje upřímnější emoce. Měl jsem z toho radost. Štamgasti mi dali najevo, že je má přítomnost zcela v pořádku. Když jsem

odcházel z hospody, už byla dostatečná tma na to, abych si bez výčitek mohl najít místo na spaní. Zamířil jsem proto směrem k minaretu, který se tyčil pár stovek metrů ode mě. U mešity se odkudsi vynořil tmavovlasý chlapec s očima podlitýma krví. Když spustil monolog v gruzínštině, uvědomil jsem si, jak je vlastně tento jazyk plný hrdelních skřeků strašidelný. Spíš než inkvizici jsem vždycky věřil vědě, na tomhle dítěti ale bylo cosi ďábelského, co ve mně budilo dokonalou hrůzu. Z afektovanosti jeho projevu jsem navíc soudil, že se mi snaží říct, ať odejdu. Polák by pravděpodobně zahájil ofenzivu nebo exorcismus, já se ale rozhodl vydat cestou svých předků. Zbaběle jsem před dítětem prchnul a schoval se za zatačkou. O patnáct minut později jsem konečně našel odvahu se k mešitě vrátit. Ďábel už tam nebyl. Pravděpodobně doma pil kakao a koukal na večerníček. Pokud je mi známo, v mešitě by se spát nemělo – a setkání s ďáblem mi to jen připomnělo. Uchýlil jsem se proto do umývárny, kde se muslimové očišťují před modlitbou. Depresivnost vykachličkované místnosti umocňoval zvuk kapajících kohoutků. Hezké místo to nebylo, tulák ale nemůže být vybíravý. „Lepší kapající kohoutek než protékající střecha,“ poznamenal jsem si do deníku. Při jeho psaní mě vyrušil imám, který nečekaně vtrhl dovnitř. „Salam alejkum, možno zděs spat?“ zmobilizoval jsem své znalosti jazyků dvou kultur. Imám mi podal ruku, řekl, že v umývárně přespat mohu, a spěchal vyvolávat modlitbu. Štěstí že nepřišel o půl hodinu později. Kdyby mě viděl, jak se na bobku s nohama doširoka roztaženýma umývám u příliš nízkého kohoutku, možná by rozhodl jinak.